

פרשת פנחס

"הדעה לע שיא"

בפרשתנו קוראים לנו על בקשתו של משה רבנו מהקב"ה שימנה מנהיג ראוי שינהיג את עדת בני ישראל אחר פטירתו, כמו שנאמר: "יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה וגו'" (במדבר כז, טז), והשיבו הקב"ה: "קח לך את יהושע בן נון, איש אשר רוח בו, וסמכת את ידך עליו" (שם). ולכאורה אחר כל מה שסיפרה התורה בתחילת הפרשה על מעלתו של פינחס ושבח מעשהו, מדוע ה' לא בחר בו להיות מנהיג העדה אחר פטירתו של משה?

התשובה לכך נעוצה בדברי רש"י המפרש שהטעם שהזכיר משה, כשבא לבקש מנהיג לישראל, דוקא שבח זה של הקב"ה שהוא "אלקי הרוחות לכל בשר" ולא שבח אחר, כי נתכוון משה לומר לפני הקב"ה, שכיון שהוא אלקי הרוחות ויודע את הלך רוחו ודעתו של כל אחד ואחד, וגם יודע הוא שהם אינם דומים זה לזה בדיעותיהם אלא שונים בתכלית, על כן בקשתו היא שימנה הקב"ה על ישראל מנהיג "שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו".

הוא אומר שהמידה העיקרית שצריכה להיות למנהיג ישראל היא מידת הסבלנות ואורך הרוח עם כל אחד מישראל באשר הוא. וכן לימדנו חז"ל (סנהדרין ח, א) שצריך המנהיג לסבול את העם ולא להקפיד עליהם, תוריסמבו הבהאב נטקה הנבב תלפטמ מאש משכ רמולכ, (בי, אי רבדמב) "קנויה תא נמואה אשי רשאכ" על אף הקושי הרב והטרחה העצומה הכרוכים בזה בימים ובלילות וכו', כך על המנהיג להנהיג את העם ולסבול את כל טרחם ומשאם בסבלנות אין קץ.

ולכן נקראים מנהיגי ישראל האמיתיים 'רועים', וכן מצינו שקודם שבחר ה' את משה רבנו וכן את דוד המלך להיות מנהיגי העם, בחן אותם דוקא במלאכת רעיית הצאן (ראה שמו"ר ב, ב ומדרש שו"ט לתהלים קיח). כי בעוד שבשאר המלאכות יוכל האדם לנוח על משכבו בלילות, מלאכת רעיית הצאן כרוכה בטרחה עצומה בימים ובלילות, בקור ובחום, כמו שאמר יעקב אבינו כשהיה רועה את צאן לבן: "הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותידד שינתי מעיני" (בראשית לא, מ), וכשיעור זה ממש צריך מנהיג ישראל האמיתי לסבול את צרכיהם של הציבור בימים ובלילות ולנדד שינה מעיניו.

נוסף על כך המילה 'רועה' נגזרת גם מן המילה הארמית 'רעוא' שפירושה רצון. והכוונה בזה שצריך להיות המנהיג מלא אהבה ורצון כלפי כל אחד ואחד מישראל, ואפילו לחוטאים, ולנהוג עימם בסבלנות רבה, ולקרבם במאור פנים ואהבה גדולה, ולא להקפיד עליהם.

ועתה מובן מדוע לא נבחר פינחס, על אף מעלתו הגדולה והעצומה, להיות מנהיגם של ישראל. כי אמנם מידת גבורתו וקינאתו של פינחס טובה וקדושה היא, אולם זהו רק במקרים מסוימים כגון במעשה

של זימרי וכיו"ב, אך לא כהנהגה קבועה להנהיג את העם בדרך זו. לצורך הנהגת העם צריך דוקא את מידת החסד והרחמים, ואריכות האף והסבלנות אפילו עם החוטאים הגדולים. והראוי והמתאים ביותר לתפקיד נעלה זה היה דוקא יהושע בן נון, לפי שהיה "איש אשר רוח בו", כלומר שהיתה לו סבלנות גדולה ואורך רוח, ויכל "להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד" (רש"י).

ובפרט כשרוצה המנהיג להוכיח את ישראל, יש לו להוכיחם בנחת דוקא ולא בכעס, כי "דברי חכמים בנחת נשמעים" (קהלת ט, יז), ומי לנו גדול כה' אלקינו שכשבא להוכיח את מרים ואהרן על שדיברו במשה, פתח את דיברי תוכחתו בלשון בקשה ותחנון, כמו שכתוב: "שימעו נא דברי" (במדבר יב, ו), ואין 'נא' אלא לשון בקשה (רש"י שם). ומבאר השפתי חכמים שם: "כלומר אף על פי שחרה בם אף ה' וילך, מכל מקום אין נא אלא לשון בקשה, ודיבר עמהם בנחת, שאילו היו דבריו בכעס לא היו דבריו נשמעים, וללמד קל וחומר לבשר ודם שיהיו דבריו בנחת". וכן אמרו חז"ל (שבת לד, א) שכשאדם רוצה להורות לבני ביתו לעשות דבר נחוץ, יאמר להם זאת בניחותא, כדי שיתקבלו דבריו.

ועיקר העיקרים הוא שיהיו דברי המוכיח יוצאים מעומק הלב ובאהבה אמיתית, ואז גם אם יהיה תוכן הדברים קשה ומר, הם יתקבלו ברצון על לב השומעים, כלשון האור החיים הק' (בראשית א, א אות יז) "כי הירא דבר ה' ידבר מתוך קימת נפשו, וכיון שכן תכיר נפש השומעת ותקבל תוכחת מוסר, ואם הדברים יצאו מהגוף אין שיכות לנפש לשמוע".

וכן מצינו שאמר הקב"ה ליחזקאל הנביא "לי ולך נאה להוכיח את ישראל... אם אתה מוכיח - תוכיח, ואם אין אתה מוכיח - אני מוכיח בתוכחה" (תנא"ר ה, ח). כי היה צורך באותה העת להוכיח את עם ישראל בתוכחה קשה ביותר, כמו שכתוב: "והודעתה את כל תועבותיה" (יחזקאל כב, ב) ולא היתה אפשרות שיתקבלו הדברים הקשים בליבם כי אם על ידי תוכחתו של יחזקאל הנביא דוקא, כיון שליבו היה מלא אהבה לעם ישראל ללא גבול. ולכן על תוכחתו של יחזקאל נאמר: "והינך להם כשיר עגבים יפה קול ומטיב נגן ושמעו דברך" (שם לג, לב), והיינו שאפילו כשהיה יחזקאל אומר תוכחות קשות ביותר לישראל, היו הדברים נעימים לשומעיהם כפי שנעים לשמוע שיר נאה, והיו מתקבלים על ליבם של ישראל, כיון שיצאו דבריו מלב אוהב באמת.

ומכך ילמד כל אדם להנהיג את ביתו בנחת ובנועם, וגם אם צריך הוא להוכיח את בני ביתו על מעשה לא רצוי שעשו וכיו"ב, לא יעשה זאת בכעס, ומכל שכן שלא באלימות חלילה וחס, כי אז לא די שלא ישמעו דבריו, אלא גם יפעלו פעולה הפוכה ח"ו ויגרמו להם להתמרד, ובהמשך הזמן אף לפרוק עול ח"ו. והרי אפילו יעקב אבינו נזהר ביותר שלא להוכיח את ראובן בנו על מה שבילבל יצועיו אם לא בעת הרצון הגדול שקודם פטירתו, וזאת מחמת שחשש שמא יתמרד ראובן, ויפרוק עול מלכות שמים, וילך וידבק בעשיו אחיו (ראה רש"י דברים א, ג). אלא לעולם יאמר תוכחתו בנחת ובאהבה, ואז חזקה עליה שתתקבל ברצון טוב על לב השומעים ותפעל בהם פעולה טובה.

